

Mariana Rodica ȚÎRLEA
Faculty of Economic Sciences Cluj-Napoca
Dimitrie Cantemir Christian University Bucharest

LEGAL REGULATIONS REGARDING UNFAIR TERMS IN BANK LOAN CONTRACTS

Theoretical
article

Keywords

Law
Unfair terms
European union's consumer protection
Conditions harmonization
Bank loan contract
Consumer.

JEL Classification

G21

Abstract

The problem of protecting the rights and interests of individuals, being consumers in loan agreements, against malpractice, was nationally raised in 1992 and at the community's level by the Council Directive 87/102/EEC in the 22nd of December 1986 balancing laws, regulations and administrative provisions of the member states concerning consumer credit, laying down rules at the European Union's level concerning consumer credit contracts.

Ratified in 1992 by 12 European states, the Maastricht Treaty, shall fall into force in the following year, 1993. The novelty elements brought by the Treaty of Maastricht, besides the political union, points at the introduction of a common currency, European civic rights, but not least, the intensification of European Union's consumer protection. Harmonization of the general conditions governing consumer credit

The purpose of this study to identify the legal framework governing unfair terms in the sequence of their appearance at a national and European Union's level and the implementation and harmonization with the general conditions governing consumer credit.

1. Reglementări juridice cu privire la clauzele abuzive

1.1. Cadrul legal de reglementare al clauzelor abuzive

Besson Richard definește serviciul punând accent pe consumatorul acestuia. El afirmă că „pentru consumator serviciile reprezintă activități care se finalizează prin obținerea unui beneficiu sau a unei utilități, activități pe care nu dorește sau nu poate să le presteze el însuși”. Pentru Leonard L. Berry serviciul reprezintă: "o activitate, un efort, o performanță". În prezent, serviciile de creditare au un rol social bine definit, contribuind la ridicarea calității vieții, având la bază reglementările naționale armonizate cu reglementările comunitare cu privire la protecția consumatorilor.

Problema apărării drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice, în calitate de consumatori în contractele de creditare împotriva unor practici incorecte, a apărut la nivel național în anul 1992, iar la nivel comunitar prin Directiva 87/102/CEE a Consiliului din 22 decembrie 1986, în scopul de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind creditul de consum, și care stabilește norme la nivel comunitar privind contractele de credit pentru consum.

Ratificat în anul 1992 de 12 țări membre europene, Tratatul de la Maastricht, intră în vigoare în anul următor, în anul 1993. Elementul de noutate adus de Tratatul de la Maastricht, vizează pe lângă uniunea politică, introducerea unei monede comune, drepturile civice europene, dar nu în ultimul rând, intensificarea protecției comunitare a consumatorilor. Armonizarea condițiilor generale ce reglementează creditul de consum

Scopul acestui studiu constă în identificarea cadrului juridic care reglementează clauzele abuzive în succesiunea apariției lor, la nivel național și comunitar și modul de implementare și armonizare cu condițiile generale care reglementează creditul de consum.

În succesiunea apariției lor, Cadrul juridic care reglementează clauzele abuzive, se concretizează în următoarele legi și directive:

- Ordonanța Guvernului Nr. 21 din 21 august 1992, privind protecția consumatorilor;
- Legea Nr.296/2004, Codul consumului;
- Legea Nr.363/2007, privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii;
- Directiva Nr.93/13 CEE, privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii;
- Legea Nr. 193/2000, privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori;
- Legea Nr. 289/2004, privind regimul juridic al contractelor de credit pentru consum destinate consumatorilor, persoane fizice;

- Normele de aplicare a Legii Nr. 289/2004 privind regimul juridic al contractelor de credit pentru consum destinate consumatorilor, persoane fizice;

- Directiva Nr.2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori;

- Legea 288/2010 pentru aprobarea OUG 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori. Lege nr. 288/2010;

- O.U.G. Nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori, aprobată prin Legea Nr. 288/2010 Publicată în Monitorul Oficial Nr. 389 din 11 iunie 2010;

- Legea Nr. 76/2012 de punere în aplicare a noului Cod de procedură civilă (Cu aplicare de la 1 februarie 2013).

- Legea 193/2000 - republicata 2012, privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori, care conține Anexa cu Lista, cuprinzând clauzele considerate ca fiind abuzive.

2. Legislația comunitară în domeniul clauzelor abuzive

În cadrul Comunității Europene, la nivelul statelor membre, „rapoartele și consultările au evidențiat diferențe substanțiale între legile diferitelor state membre în domeniul creditelor pentru persoane fizice, în general, și al creditelor de consum, în special. O analiză a legilor naționale care transpun Directiva 87/102/CEE arată că statele membre utilizează diverse mecanisme de protecție a consumatorului, pe lângă cele prevăzute în Directiva 87/ 102/CEE, datorită situațiilor juridice sau economice diferite la nivel național” (Jurnalul Oficial al Uniunii Europene (2008), L 133/66). Ca urmare, directivele vizau în domeniul creditelor, mecanismele de protecție a consumatorilor. Constatăm faptul că, reglementările directivelor nu au avut un cadru uniform la nivelul statelor comunitare, ele s-au aplicat la nivelul legislației statelor membre în condiții inegale, deoarece unele state membre nu dețineau legislație în domeniu, de exemplu: Italia, Spania, Portugalia, etc., iar altele dețineu reglementări cu privire la creditele de consum.

Dintre țările care dispuneau de astfel de reglementări, menționăm Marea Britanie, Franța, etc. În Franța, astfel de reglementări prevedea Legea din 4 ianuarie 1978, lege care avea caracter penalizator cu privire la clauzele nescrise, prevedea reglementări pentru informarea și protecția consumatorilor în domeniul operațiunilor de creditare și fixa dispoziții comune față de asemănarea societăților. „Ea este cunoscută ca lege a grupurilor de interes economic, a societăților civile autorizate să facă în mod public apel la

economii, al întreprinderilor cooperatiste sau de asemenea societățile civile cu atribuții privind folosirea imobilelor pe durată limitată” (Gaudemet, 2006). În timp, în anul 1993, această lege în Franța, a fost urmată de Codul Consumului iar reglementările legii au fost preluate de acest Cod al Consumului.

Aderarea la Comunitatea Europeană, concurența acerbă a băncilor, creșterea nevoii de credite concomitent cu creșterea volumului de credite, au determinat conturarea la nivelul statelor membre a legislației proprii cu privire la protecția consumatorilor în condițiile armonizării cu directivele europene pentru înlăturarea diferențelor de legislație dintre statele membre, în domeniul creditului de consum.

Directiva 87/102/CEE a Consiliului din 22 decembrie 1986 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind creditul de consum stabilește norme la nivel comunitar privind contractele de credit pentru consum, a urmărit protecția consumatorului în general, dar și a consumatorului de credit în special în condiții egale la nivelul tuturor statelor membre și stabilirea unei piețe comune a creditului care era destinat consumului, în sensul: “de a aduce beneficii atât consumatorilor, cât și celor care acordă credite, precum și a favoriza libera circulație a bunurilor și serviciilor care pot fi obținute pe credit de către consumatori (Directiva 87/102/CEE.).

Dacă Directiva 87/102/CEE a Consiliului din 22 decembrie 1986, stabilește standarde minime de protecție a consumatorilor în contractele de credit, Directiva 90/88/CEE a Consiliului din 22 februarie 1990 care o modifică, vizează dobânda, respectiv, calculul unic al dobânzii anuale efective (DAE), sens în care, potrivit art. 2 alin. (1) din directivă, statele membre trebuiau să adopte în maxim doi ani reglementările acesteia.

Cauza discrepanțelor dintre state s-a datorat condițiilor economice și juridice din statele membre respective.

„Situția de fapt și de drept care rezultă din aceste diferențe naționale duce în anumite cazuri la denaturarea concurenței între creditorii din Comunitate și împiedică buna funcționare a pieței interne, în situațiile în care statele membre au adoptat dispoziții obligatorii diferite, mai stricte decât cele prevăzute de Directiva 87/102/CEE. Această situație limitează posibilitatea consumatorilor de a face uz direct de oferta de credite transfrontaliere care crește treptat. Denaturările și limitările menționate pot avea, la rândul lor, consecințe asupra cererii de bunuri și servicii” (Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 133/66).

Dorința de creare a unei legislații comunitare care să se poată adapta la formele viitoare de credit oferind un grad corespunzător de flexibilitate în

procesul de punere în aplicare a condus la adoptarea Directivei 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului (Jurnalul Oficial al Uniunii Europene 133/66 din 22 mai 2008.), din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului (Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului). Această Directivă marchează o nouă etapă în dezvoltarea legislației europene și a statelor membre, dar datorită evoluției rapide a sectorului de credite, a modificărilor în domeniul contractelor de credit pentru consumatori au determinat noi modificări a căror rezolvare a presupus modificarea și înlocuirea Directivei 87/102/CEE a Consiliului cu Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008, privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului.

Obiectul Directivei 2008/48/CE este „de a armoniza anumite aspecte ale actelor cu putere de lege și ale procedurilor administrative ale statelor membre în materie de contracte de credit pentru consumatori” (Jurnalul Oficial al Uniunii Europene).

Domeniul de aplicare al Directivei îl rezumă contractele de credit cu „excepția”:

- (a) contracte de credit garantate fie prin ipotecă, fie printr-o altă garanție comparabilă, utilizată în mod curent într-un stat membru asupra unui bun imobil, fie printr-un drept legat de un bun imobil;
- (b) contracte de credit al căror scop este dobândirea sau păstrarea drepturilor de proprietate asupra unui teren sau asupra unei clădiri existente sau proiectate;
- (c) contracte de credit care implică o sumă totală a creditului mai mică de 200 EUR sau mai mare de 75 000 EUR;
- (d) contracte de închiriere sau de leasing în cazul cărora obligația de cumpărare a obiectului contractului nu este stabilită nici prin respectivul contract, nici prin vreun contract separat; se consideră că există o astfel de obligație în cazul în care creditorul decide acest lucru în mod unilateral;
- (e) contracte de credit sub forma unei facilități de tip „descoperit de cont” și în baza cărora creditul trebuie rambursat în termen de o lună;
- (f) contractele de credit în baza cărora creditul este acordat fără dobândă și fără alte costuri, precum și contractele de credit cu termen de rambursare de trei luni și pentru care sunt de plătit numai costuri nesemnificative;
- (g) contracte de credit acordate de către un angajator angajașilor săi cu titlu accesoriu, fără dobândă sau cu o dobândă anuală efectivă mai mică decât cea practică pe piață și care nu se oferă în general publicului;
- (h) contracte de credit încheiate cu întreprinderi de

investiții, astfel cum sunt definite la articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2004/39/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind piețele instrumen-telor financiare, sau cu instituții de credit, astfel cum sunt definite la articolul 4 din Directiva 2006/48/CE a Consiliului, cu scopul de a permite unui investitor să efectueze o tranzacție referitoare la unul sau mai multe instrumente enumerate în secțiunea C din anexa I la Directiva 2004/39/CE, atunci când întreprinderea de investiții sau instituția de credit care acordă creditul este implicată într-o astfel de tranzacție;

- (i) contracte de credit care sunt rezultatul unei hotărâri pronunțate de o instanță sau de o altă autoritate instituită conform legii;
- (j) contracte de credit referitoare la amânarea, cu titlu gratuit, a plății unei datorii existente;
- (k) contracte de credit la încheierea cărora consumatorului i se cere să pună un bun la dispoziția creditorului, cu titlu de garanție, și în cazul cărora răspunderea juridică a consumatorului este strict limitată la respectivul bun găsit;
- (l) contracte de credit referitoare la credite acordate unui public restrâns în baza unei dispoziții legale de interes general, la rate ale dobânzii mai mici decât cele practicate în mod obișnuit pe piață, sau fără dobândă, ori în condiții care sunt mai avantajoase pentru consumator decât cele obișnuite de pe piață și cu dobânzi mai mici decât cele practicate în mod normal pe piață” (Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, (2008)).

Directiva prezintă informații și practici preliminare în vederea încheierii contractului, informații despre contractual de credit și despre rata dobânzii, informații care trebuie cuprinse în publicitate, informații de natură precontractuală, cerințe precontractuale de informare pentru anumite contracte de credit sub forma facilității de tip „descoperit de cont” pentru anumite contracte specifice de credit, excepții cu privire la informațiile precontractuale, obligația de a evalua bonitatea consumatorului, despre dreptul de retragere, despre contracte pe durată nedeterminată, contracte de credit legate, obligațiile contractuale, cesiunea de drepturi, descoperitul de cont cu aprobare tacită, dobânda anuală efectivă, despre intermediari.

3. Legislația națională în domeniul clauzelor abuzive

La scară națională reglementările în domeniul clauzelor abuzive vin în scopul prevenirii și combaterii practicilor ce dăunează intereselor consumatorilor.

Aceste reglementări se concretizează în: Legea Nr. 193/2000, privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori; Legea

Nr. 289/2004, privind regimul juridic al contractelor de credit pentru consum destinate consumatorilor, persoane fizice; Normele de aplicare a Legii Nr. 289/2004 privind regimul juridic al contractelor de credit pentru consum destinate consumatorilor, persoane fizice; Directiva Nr.2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori; Legea 288/2010 pentru aprobarea OUG 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori; Lege nr. 288/2010; O.U.G. Nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori, aprobată prin Legea Nr. 288/2010 (Publicată în Monitorul Oficial Nr. 389 din 11 iunie 2010); Legea Nr. 76/2012 de punere în aplicare a noului Cod de procedură civilă (Cu aplicare de la 1 februarie 2013.); Legea 193/2000 - republicata 2012, privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori, care conține Anexa cu Lista, cuprinzând clauzele considerate ca fiind abuzive.

Prin intermediul acestor reglementări, statul, protejează consumatorii, asigurându-le accesul neîngrădit la produse și servicii, informării asupra caracteristicile esențiale ale acestora. De asemenea, statul asigură apărarea drepturilor și intereselor legitime ale consumatorilor împotriva unor practicilor abuzive, incorecte, dar și participarea acestora la fundamentarea și luarea deciziilor care vizează pe consumatori.

Ordonanța de Urgență Nr. 21, privind protecția consumatorilor „se aplică la comercializarea produselor noi, folosite sau recondiționate și a serviciilor destinate consumatorilor” (Ordonanța Nr. 21 din 21 august 1992, republicată, privind protecția consumatorilor, Art.1, punctul 2) Cu privire la protecția intereselor economice ale consumatorilor, la art.9 se precizează faptul că: ”Operatorii economici sunt obligați să pună pe piață numai produse sau servicii care corespund caracteristicilor prescrise sau declarate, să se comporte în mod corect în relațiile cu consumatorii și să nu folosească practici comerciale abuzive. În acest sens încă din faza precontractuală consumatorul are dreptul de a fi informat în mod corect, despre toate condițiile contractuale, poate obține un grafic de rambursare al creditului, poate primi ofertă și un draft al contractului de credit.

Cu privire la costurile creditului contractele de credit vor indica o rată a dobânzii sau orice alte cifre referitoare la costul creditului prin intermediul unui exemplu reprezentativ, așa cum se prezintă la art.9.2 din Ordonanță:

- a) rata dobânzii aferente creditului, fixă și/sau variabilă, împreună cu informații privind orice costuri incluse în costul total al creditului pentru consumator;
- b) valoarea totală a creditului;

- c) dobânda anuală efectivă, conform prevederilor legale specifice;
- d) durata contractului de credit;
- e) valoarea totală plătită de consumator.

(2) În orice formă de publicitate, informațiile referitoare la costuri vor fi scrise vizibil și ușor de citit, în același câmp vizual și cu caractere de aceeași mărime.

(3) În cazurile în care, pentru acordarea creditului, consumatorul este obligat să încheie un contract de asigurare, se va menționa acest lucru în publicitate.

Dispozițiile articolului 1 din Legea nr. 193/2000, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 543 din 3 august 2012, cu privire la protecția consumatorilor, sunt imperative:”

(1) Orice contract încheiat între profesioniști și consumatori pentru vânzarea de bunuri sau prestarea de servicii va cuprinde clauze contractuale clare, fără echivoc, pentru înțelegerea cărora nu sunt necesare cunoștințe de specialitate.

(2) În caz de dubiu asupra interpretării unor clauze contractuale, acestea vor fi interpretate în favoarea consumatorului.

(3) Se interzice profesioniștilor stipularea de clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii” (Legea nr. 193/2000, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 543 din 3 august 2012).

Articolul 14, din Ordonanță precizează: „Consumatorii prejudiciați prin contracte încheiate cu încălcarea prevederilor prezentei legi au dreptul de a se adresa organelor judecătorești în conformitate cu prevederile Codului civil și ale Codului de procedură civilă. Ordonanța prezintă în anexă o listă cu clauzele considerate abuzive.

Legea Nr. 288 din 28 decembrie 2010 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori, reglementează aspectele cu privire la contractele de credit, excepțiile de la acestea, condițiile precontractuale, sens în care la articolul 11, punctul 2¹, se precizează: „Informațiile precontractuale trebuie redactate astfel încât să nu inducă în eroare consumatorii, prin utilizarea unor expresii tehnice, juridice sau specifice domeniului financiar-bancar, prin utilizarea de prescurtări sau inițiale ale unor denumiri, cu excepția celor prevăzute de lege sau de limbajul obișnuit. Termenii tehnici vor fi explicați la solicitarea consumatorului, în scris, fără costuri suplimentare.” Ordonanța de Urgență, Nr. 50 din 9 iunie 2010, privind contractele de credit pentru consumatori a avut ca scop transpunerea și implementarea în legislația națională a [Directivei 2008/48/CE](#) a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului trebuie realizată până la data de 11 iunie 2010, adoptarea prezentei

ordonanțe de urgență se impune pentru a permite creditorilor să îndeplinească obligațiile prevăzute în actul normativ european, astfel încât să fie atins obiectivul de creare a pieței interne comunitare, care impune asigurarea unui cadru de reglementare unitar la nivelul Uniunii Europene (Ordonanța de Urgență, Nr. 50 din 9 iunie 2010, privind contractele de credit pentru consumatori).

CONCLUZII:

Reglementările naționale au avut ca scop protecția consumatorilor și prevenirea practicilor abuzive în contractele de creditare în condițiile armonizării reglementărilor naționale cu reglementările comunitare. Prin aceste reglementări s-a urmărit:

- acordarea de credite în condiții de transparență;
 - realizarea activităților pregătitoare încheierii contractului;
 - permisibilitatea creditorilor să îndeplinească obligațiile prevăzute în reglementările europene;
 - condiții contractuale mai avantajoase de creditare;
 - informarea precontractuală a consumatorilor în scopul prevenirii apariției clauzelor abuzive;
 - rambursarea anticipată a sumelor contractate fără a plăti penalități;
 - mobilitatea consumatorilor de a putea transfera creditele de la o bancă la alta;
 - libera concurență în domeniul serviciilor financiare;
 - consumatorii să beneficieze de drepturile reglementărilor comunitare;
 - protejarea consumatorilor împotriva clauzelor abuzive și a clauzelor înșelătoare;
 - protejarea consumatorilor împotriva practicilor nelocale;
 - asigurarea posibilităților de comparare a serviciilor de creditare;
 - informarea corectă a consumatorilor;
 - informarea precontractuală cu privire la costul creditului;
 - posibilitatea consumatorului de a obține oferte de creditare;
 - posibilitatea consumatorului de a obține ofertă de credit care să conțină un exemplu de calcul reprezentativ;
 - libertatea consumatorului cu privire la efectuarea tragerilor din creditul contractat.
- Pentru punerea în practică a celor de mai sus, acestea trebuie să aibe ca suport:
- buna credință;
 - respectul reciproc;
 - profesionalismul profesioniștilor;
 - educația consumatorilor;
 - prevenirea consumatorilor cu privire la riscuri;
 - cunoaștere.

Reference

[1] Directiva 87/102/CEE a Consiliului din 22 decembrie 1986

- [2] Directiva 93/13 CEE, privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii;
- [3] Directiva 2006/48/CE
- [4] Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori;
- [5] Gaudemet, S., (2006), "La clause réputées non écrites", Ed. Economica, Paris
- [1] Ioan C.AM., Luca, F.Al., Sasu, C., Social Networks (2013) Challenge and Opportunity in the Development of Personal Brand Marketing Strategies in the Virtual Environment, Annals of Ovidius University of Constanta, Economic Sciences Series, vol XIII, Issue 1
- [2] Jurnalul Oficial al Uniunii Europene 133/66 din 22 mai 2008
- [3] Legea 76/2012 de punere în aplicare a noului Cod de procedură civilă (Cu aplicare de la 1 februarie 2013).
- [4] Legea 133/66
- [5] Legea 193/2000 - republicata 2012, privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori, care conține Anexa cu Lista, cuprinzând clauzele considerate ca fiind abuzive.
- [6] Legea 288/2010 pentru aprobarea OUG 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori Publicată în Monitorul Oficial Nr. 389 din 11 iunie 2010);
- [7] Legea 289/2004, privind regimul juridic al contractelor de credit pentru consum destinate consumatorilor, persoane fizice;
- [8] Legea 296/2004, Codul consumului;
- [9] Legea 363/2007, privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii;
- [10] Luca, F.Al., Ioan C.AM - Management of Change and Economic Impact in Relation to the Professional Reconversion for the Purposes of Adjustment to the European Labor Market, Change Management in A Dynamic Environment – Proceedings of the 5th International Conference of Management and Industrial Engineering, Editura Niculescu, București, 20-21 oct. 2011, ISBN 978-973-748-658-5.
- [11] Luca, F.Al., Ioan C.AM. Sasu, C., (2013), *Implementation and Development of the "Employer Branding Management" Concept on the Romanian Labor Market in the Current Economic and Social Context*, Annals of Ovidius University of Constanta, Economic Sciences Series, vol XIII, Issue 1
- [12] Luca, F.Al., Ioan C.AM, (2010), Individual Career in the Current Economic Crisis, Revista de Management-Marketing Craiova, nr.2/2010, vol VIII
- [13] Normele de aplicare a Legii Nr. 289/2004 privind regimul juridic al contractelor de credit pentru consum destinate consumatorilor, persoane fizice;
- [14] Ordonanța Guvernului Nr. 21 din 21 august 1992, privind protecția consumatorilor;
- [15] O.U.G. Nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori, aprobată prin Legea Nr. 288/2010 Publicată în Monitorul Oficial Nr. 389 din 11 iunie 2010;